

Egy nagyközség motorja

Békésszentandrás Hévizi Róberttel beszélgettünk

A békésszentandrás Hévizi Róberttel, aki vállalkozó, történelemtanár és a megyei nagyközség egyik motorja nehéz az utcán sétálva beszélgetni, mert lépten-nyomon köszönnek neki, megállítják, elújságnak neki ezt és azt és máris kész a terefere. Minden beszélgetés a közösségről és egyben HéRoról szól, ahogy az egyik legújabb meghívóján szerepel a neve.

Fekete Kata: *Mindig Békésszentandrásan élt?*

Hévizi Róbert: A település utolsó szülöttjeinek egyike vagyok. Én 1962. augusztus 3-án jöttem világra, a legjobb gyerekkori barátom augusztus 4-én sírt fel, majd augusztus derekán született még egy csecsemő és bezárták a helyi szülőotthont. Békésszentandrás fejlettségét mutatta régen, hogy itt az 1930-as években még röntgengép is működött, amit kevés város mondhat el magáról. Dr. Szerényi M. Iván dolgozott egykor orvosként a községben, illetve dr. Kiss József tüdő- és szülészorvosról is említést kell tennem. Kellett pár év, de kijártam, hogy emléktáblát avassunk mindkettőjük tiszteletére az orvosi rendelő falán.

F. K.: *A lakásában, ahol beszélgettünk, a nappalit történelem-*

könyvek sora és egy zongora uralja. Szokott zenélni?

H. R.: Én nem, a lányaim zongoráztak. A nagyobbik, aki a szegedi egyetemen tanít, a mai napig játszik gitáron, Szeged egyik legkedveltebb utcazenésze. Most éppen, amikor beszélgetünk, Las Vegasban van. Hívták a barátai, hogy Amerikában gyorsan megtehetnek a kitett kalapok, érdemes kimenni. Ráadásul a lányoknak kétszer annyit dobnak a járókelők, mint a fiúknak. A gyermekem öszszegyűjtött annyi pénzt, amennyi a repülőjegyre kellett. Mondtam neki, hogy szívesen kiegészítem az összekuporgatott összeget, de nem fogadta el. Mindkét lányom hasonlít rám. Nem akarnak az apjukra támaszkodni, maguk akarnek boldogulni. Ezt a példát látták itthon is. A kisebbik lányom szintén Szegeden él, az egyetemen tanul, ahol kiváló eredményeket ér el. Több mint tízezer szegedi egyetemista közül az utóbbi három félévben bekerült a legjobb száz közé, így kiemelt ösztöndíjat kap. Sokáig táncolt, szerepelt országos bajnoki döntőben is. Mindkettőjükre elmondhatatlanul büszke vagyok.

A történelemkönyvek nem véletlenek. Történelem szakos tanárként

végeztem, mondanom sem kell, Szegeden. Érettségi után úgy határoztam, nem tanulok tovább, ezért elhelyezkedtem a helyi TSZ-ben 1980-ban. Hatvan kilogrammos zsákokat pakoltam. Egy esztendő cipekedés után rájöttem, hogy a kétkézi munka bizony kemény és úgy döntöttem, újra iskolapadba ülök. Szarvasra jártam főiskolára, agrárképzésre. Miután végeztem, visszakérültem a régi munkahelyemre. Azokat az embereket kellett irányítanom, akik anno zöldfülként betanítottak vagy éppen kiségitettek. De csodák csodájára, ez nem szült konfliktust. A mai napig úgy köszönnek a volt kollégák, hogy szivasz, kifsőnök. Akkoriban 40 éves kor előtt nem nagyon lehetett bekerülni

egy TSZ vezetőségébe, én viszont 27 évesen pozíciót kaptam. Aztán 1990-ben, amikor a TSZ-ek átalakultak szövetkezetekké és gépre, pénzre és befolyásos barátokra lett volna szükségem ahhoz, hogy ebbe az újárendező körbe beléphessek, kiszálltam. Anyagilag biztonságban tudhattam a családomat: akkoriban építettük a házunkat, amiben most ülünk, autóm is volt. Nagyon örültem annak a Daciának. A rendszerváltás után nem sokkal vállalkozni kezdtem: kiépítettünk egy papírbolt hálózatot, ami a mai napig üzemel. Totózót, lottózott nyitottam. Már akkor is, de most is szívesen beálltam a pult mögé, szerettem, hogy sok száz ember fordul meg az üzletben, mindenkivel lehet szót váltani. S ugyanez igaz a focipályán: beszélgetünk, közösséget alkotunk.

F. K.: *A foci mellett biciklizik is. A ház előtt láttam a kerékpárját, le sem volt zárva. Nem fél, hogy...*

H. R.: Békésszentandrásan? Dehogy. Az itt élők figyelnek egymásra és az értékeikre. Ha gyanús csapatot látunk, akikről úgy véljük, portyázni jöttek, követni kezdjük őket. Nem szólunk hozzájuk, nem zaklatjuk őket, de jól láthatóan a nyomukba szegődünk. Ha elindulnak, megyünk utánuk. Ha megállnak, mi is megállunk. Így, egy idő után feladják és elmennek a községből és nem is térnek vissza. Tudják, hogy vagyunk, figyelünk.

F. K.: *Ezért nem csúfítják firkák az épületeket sem?*

G. R.: A helyiek tudják, mi az érték. 2004 szeptemberében például a református templom melletti téren avattuk fel az Újra-telepítési Emlékművet, 2005 novemberében pedig a Kálvária téren a Jubileumi Emlékházat. Soha, egyiket sem rongálták meg.

Kikutattam az Országos Levéltárban, hogy Szentandrás legelőször egy 1297-ben kelt oklevél említi. E szerint az Árpád-házi királyok idején III. András király az Ákos nembeli – akik a Berettyó, az Ér és a Kraszna folyók vidékét birtokolták – Mihályfia Ákosnak adományozta a Békés vármegyében az üresen álló, lakóitól elhagyott Fehéregyháza és Heen nevű

pusztákat. Heen pusztán Szent Miklós, Heen és Fehéregyháza közt Szent András tiszteletére emelt templom állt. A történészek valószínűsítik egy Heen nevű Árpád-kori falut is a mai Békésszentandrás területén. A templomok közelében községeknek kellett lenniük, utóbbiak azonban korábban, a tatárdúlás idején elpusztulhattak. Ezért az oklevél csak a pusztákon álló templomokról szól. Az itt letelepedők kijavították és rendbe hozták a Szent András tiszteletére emelt épületet, valószínűleg a heeni templom anyagát is felhasználták hozzá, mert arról többé nem találunk említést. Nevét a Szent András apostol tiszteletére emelt templomtól kapta. Ákos mester kezén azonban csak 32-33 évig maradt Szent András-birtok, mert egy határvita lezárását követően Károly Róbert 1330. április 18-án beiktatta Szentandrásra. Később a község többször is teljesen elnéptelenedett, benépesült és újra tönkrement. Legutóbb 1696-ban történt, amikor a három részre szakadt Magyarország idejében a három földesúr, a magyar, az erdélyi és a török sarcolta a pestistől is gyötört jobbágycsoportokat és azok elmenekültek. 1719-ben előbb Kabáról, majd más településekről is, főként református családok települtek Szentandrásra.

A község beiktatásának 675. évfordulójára alakult Jubileumi Emlékbizottság, melynek elnöke voltam, sokat tett azért, hogy az itt élők ismerjék a történelmüket. Vetélkedőket szerveztünk, szabadtéri emlékhelyet avattunk. A korábban már említett Jubileumi Emlékházban sok helyi alkotó művei megtalálhatóak. Negyven zománcképet készítettek a helyi általános iskolások, de a munkában részt vett a település szülöttje, Lóránt János Demeter, Munkácsy Mihály-díjas festőművész. A legtöbben nem tudják, mert nem lehet látni rajta, de megsúgom, van olyan, amelyik gázsütő elemeire készült. S ha már az emlékháznál járunk, tegyük hozzá, a településen minden esztendőben fát

ültetünk az előző évben született gyerekeknek. Ha megnőnek, szép sort fognak alkotni és mindenki megkeresheti majd, melyik az ő növénye.

F. K.: *Honnan származik a történelem iránti érdeklődése?*

H. R.: A történelem mindig érdekelt, de igazából azért kezdtem el Szegeden a Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán a történelem tanár szakot, hogy méltó tagja lehessen a Békés Megyei Honismereti Egyesületnek. Ott ugyanis mindig hecceltek, hogy nagyon szép az agrár végzettség, de mire elég. Aztán amikor elvégeztem a főiskolát, továbbmentem az egyetemre is, hogy történésznek tanuljak.

Több egyesületnek is alapító tagja vagyok. Az egyik legaktívabb a Békéssy János Helytörténeti és Hagyományörző Egyesület, amelyet 1999-ben álmodtam meg. Az első beszélgetésre főleg idősebbek jöttek el, aztán gyorsan gyarapodott a résztvevők névsora. Az egyesület felrázta a lakosságot, igyekszünk mindenkit megszólítani, olyan napokat, sorozatokat szervezünk, amelyekhez bármelyik korosztály kapcsolódhat.

A helytörténeti egyesület életében az egyik fordulópont az volt, amikor Bontovics Imre elnökségi tagunk a katolikus temetőben, méltatlan állapotban, kettétörve, egy haranglábnak támasztva megtalálta névadónk sírkövét. Felújítottuk és egy emléktáblával kiegészítve újra felállítottuk. 2002-ben, Kossuth Lajos születésének 200. évfordulóján az Országos Kossuth Szövetség rendezvényesorozatát hirdetett. Egyesületünk jelentkezett a felhívásra és megalapítottuk a Kossuth Emlékbizottságot. Békésszentandrás 1867 óta kötődik Kossuth-hoz, amikor is a református népkör tiszteletbeli elnökévé választotta az államférfit. A levélre válasz ugyan nem érkezett az emigrációban élő magyartól, de ez nem változtatott a tényeken, tiszteletbeli elnökként gondoltak rá. A Kossuth Emlékbizottság a Mladonyczki-szobor alkotóját, Lengyel Pétert kérte fel, hogy másfél millió forintból készítse el az emlékművet. Kicsit meglepődtünk, amikor megérkezett az alkotás terve: álló helyett ugyanis egy fekvő, szarkofágszerű művet kaptunk. De nem csüggedtünk. Felállítottuk a két méterszer egy méteres mészkölapba vésett domborművet. Ha valaki figyel, láthatja, hogy a kard kissé furcsán áll Kossuth kezében, hiszen az eredeti elképzelés szerint feküdt mellette a „sírban”, a többségnek azonban ez az apróság nem tűnik fel. Számos tárlatot rendeztünk, egyebek mellett volt téma a kubikosok napjává nyilvánítottuk a településen.

F. K.: *A Körös miatt játszottak fontos szerepet a kubikosok Békésszentandrás történelmében?*

H. R.: Igen, hiszen anno itt tekergett a Körös a településen. 1942. október 15. nagy nap volt a település életében. Ekkor hajón érkezett Magyarország akkori első embere a kormányzó, vitéz nagybányai Horthy Miklós és átadta a békésszentandrás duzzasztóművet. Végül 65 évvel a jeles esemény után a helytörténeti és hagyományörző egyesület kezdeményezésére a település emléktáblát állított a

kubikosoknak. Megérdemlik, hiszen nagyon kemény munka volt a földesztergályosoké, talicskákka, kordékkal hordták a földet, ástak, mélyítettek, töltöttek. Hol a duzzasztóműnél dolgoztak, hol a gát- vagy vasútépítésnél. De megemlékezünk a Don-kanyar, a kommunizmus áldozatairól, a kulaküldözésről is.

F. K.: *Ha már a kubikosokat említettük, ne feledkezzünk meg a szőnyegszövő asszonyokról sem.*

H. R.: Mindenképpen szót kell ejteni róluk. Békésszentandrás 1919-től kezdtek az asszonyok szőnyegot szőni, az 1950-es évekre tehető a dicsőöör. Békésszentandrás szőnyegek találhatóak a parlamentben, a lillafüredi kastélyszállóban, de külföldön is szép számmal akad belőlük. Helyi értéket fedezhetünk fel Nagy-Britanniában a windsori kastélyban, az Egyesült Államokban, a Fehér-házban, luxusvonatokon és repülőkön egyaránt. Az üzemet egy Erdélyből érkezett házaspár alapította, akiknek nemcsak ahhoz volt érzékük, hogy milyen luxusterméket kell készíteni, hanem ahhoz is, hogyan kell ezt reklámozni és eladni.

F. K.: *Mely eseményekkel mozgatták meg a legtöbb embert a településen?*

H. R.: Több olyan is van, amire büszke vagyok. Az egyik a Millenniumi Emlékbizottság által szervezett ünnepegsorozat volt. Békésszentandrás 3800-an laknak és közel ezren vettek részt a rendezvényen 2000. november 30-án, a római katolikus templomban, amikor átadtuk a millenniumi zászlót. Az ünnepség moderátora voltam, nagyon izgultam. De azóta már sok beszédet mondtam, nem jövök zavarba. Másnap tartottuk meg a Szentandrások Nemzetközi Találozóját. Tizennégy Szentandrás nevű település található a Kárpát-medencében. Mindegyikkel felvettük a kapcsolatot és meghívtuk, tíz el is jött és többé-kevésbé azóta is tudunk egymásról. Erdélybe, Mezöszentandrásra is ellátogattunk már. Ez egy 2-300 lelkes település, ahol vezetőkes gáz van ugyan, de veze-

tékes víz nincs. Az egész falu két utcából áll, de gyönyörű temp-lommal büszkélkedhet. Mellesleg egyetlen ember beszél magyarul, és amikor útbaigazítást kértünk, éppen őt szólítottuk meg. Szerencsem volt vagy jó emberismerő vagyok? Máig nem tudom.

F. K.: *A településnek van különleges zöldsége, gyümölcse? Azért kérdezem, mert Vitamin-napja van.*

H. R.: Bevallom, Békésszentandrásnak valójában nincs különleges vitaminja, sőt sajnos helyi specialitással sem büszkélkedhetünk. De, ha összeszedünk sok-sok finom zöldséget, gyümölcset, hogy felhívjuk az egészséges táplálkozásra az emberek figyelmét és az egészet összekötjük egy sportnappal, máris az egészséges életmódról beszélhetünk és van egy kiváló programunk. S nekünk ez a lényeg, hogy olyan dolgokat találjunk ki, ami megmozgatja a lakosságot.

F. K.: *Most éppen min dolgozik?*

H. R.: Mint mindig, most is rengeteg terv van a fejemben. Fo-

Kossuth Lajos domborműve Békésszentandrás

lyamatosan szervezzük a programokat, most éppen a békésszentandrási közigazgatás éve jegyében. Ezt megelőzően feldolgoztuk a helyi iskola történetét is. A megmentett osztálynaplóból össze-szedtük az osztályok névsorát, és azt, hogy kik voltak az osztályfőnők. Az iskola ma már a katolikus egyház fenntartásában működik. A falu 80 százaléka ugyanis katolikus, 20 százaléka evangélikus. Kitaláltam egy kulturális programot, a kulturházi kávéházat, ahol egy csésze kávé, tea és némi sütemény mellett egy adott témáról beszélgethetnek az emberek. Sokszor például egy élménybeszámolóból indulunk ki, de más felé kanyarodik a jóízű csevegés. Persze tanulok is, hiszen a tanulást akkor sem adtam fel, amikor rengeteget dolgoztam, és részt vállaltam a helyi önkormányzati munkában. Képviselőként a sport és a művelődési bizottságot vezettem 1998-tól 2006-ig. 2006-tól 2010-ig alpolgármester voltam, 2014 óta újra vezetem az említett bizottságot. Itt találtuk ki, hogy játszóházat szervezünk gyerekeknek. Voltak, akik egyenesen örültek tartottak, hogy kit érdekel majd ez. Ehhez képest 120 gyerek jött el már az első alkalomra, így folytattuk a hagyományt és tartottunk húsvéti, karácsonyi játszóházat, olyat, ahol mézeskalácsot süttünk a kicsikkel, sőt, még Afrika-játszóház is volt, mert az egyik békésszentandrási fiatal ezt álmodta meg.

F. K.: *A sport is örök szerelem?*

H. R.: Igen, jelenleg az egyesület elnöke vagyok. Több beruházással korszerűsítettük a sporttelepet. Hamarosan átadjuk az új futballpályánkat, most már gyönyörű a gyeppel, amit a beépített öntözőrendszer tart karban. Felújítottuk a korlátokat, az öltözőket. Ehhez persze az kellett, hogy a vállalkozók is beszálljanak. Én nem szégyellek kérni, ha jó célra megy a pénz, miért kellene restelkednem? Ugyancsak összefogás eredménye, hogy a strandon színpadot alakítottunk ki egy kiszolgáló épülettel együtt.

F. K.: *Hány ember kell egy-egy esemény megvalósításához?*

H. R.: Az emlékbizottságok általában negyven emberből álltak, ami egy ekkora településen nagy szó, hiszen találtunk negyven embert, aki egyetértett a céljainkkal és együtt dolgozott velünk. Persze, a keménymagot mindig 5-6 ember alkotta, ők azok, akik minden pillanatban jelen voltak, a többiek egy-egy folyamatba kapcsolódtak be. Sokat utazok és figyelem a jó gyakorlatokat, lesem, hogy mit lehetne átvenni. Soha, sehonnán nem küldtek el, amikor azt mondtam, ezt vagy azt én is szeretném megvalósítani a saját településünkön. Sőt, mindenhol örültek, ahogy én is, amikor a mi példánkat viszik tovább, máshol. Ahhoz persze, hogy a tevékenységünk vagy a következő eseményünk híre eljusson a lakossághoz, elengedhetetlen a helyi média, a tévék és az újságok közreműködése.

F. K.: *Most éppen min dolgozik?*

H. R.: Nagyon sok mindenben benne vagyok és jár is az agyam. Köz-művelődési szakember I-nek tanulok. A tájház építése pedig folyamatos munkát ad. A Békéssy János Helytörténeti és Hagyományörző Egyesület a megalakulásakor két célt tűzött maga elé: szerettük volna összegyűjteni a településről szóló írásos emlékeket, képeket, másrészt a régi eszközöket, berendezési tárgyakat bemutatni. Ezekből sokat halmoztunk már fel,

amelyikből túl sokat is, így egy részét szeretnénk olyanra elcserélni, amiből még hiányunk van. De hát hol mutassuk be mindezt? Ehhez kellett egy akkor még nem létező tájház. Az út, hogy vegyünk egy régi épületet, járhatatlannak bizonyult. Az ingatlan megvásárlása 2-4 millió forintba került volna, amire még több milliót kellene költeni, ennyi pénzünk viszont nem volt. Ötletünk annál több. Elhatároztuk 2006-ban, hogy bontott anyagból építkezünk. Több vállalkozás és magánszemély támogatta az elképzelésünket, volt, aki pénzt, mások építőanyagot vagy nyílászárókat ajánlottak fel. A Mozgáskorlátozottak Békésszentandrási Egyesületével összefogva jótékonyági estet szerveztünk. Téglajegyeket is bocsátottunk ki. Persze nagyon lassan haladunk, sokszor megakad az építkezés és hónapokig csak gyűjtögetjük a pénzt, hogy folytathassuk. Most már állnak a falak, tapasztó mestereket keresünk, akik sárral, agyaggal, vakolják a falakat. Ez is nagy kihívás, ma már nagyon kevesen foglalkoznak tapasztással. De nem ismerünk lehetetlent, találtunk egy fiatal brigádot, ami elfogadható áron dolgozik. Hiszek abban, hogy ha valamit szeretnénk elérni, azért tenni kell. Hittel, szeretettel. Én például nagyon szeretem, amit csinállok. Minden pillanatát. A lényeg, hogy emberekkel foglalkozhassak.

HÉVIZI RÓBERT 1962. augusztus 3-án született. Tösgyökeres békésszentandrási. Felesége három évvel ezelőtt hunyt el, amikor a kisebbik gyermeke, a most 21 éves Bianka érettségi, a nagyobb lánya, a most 25 éves Mariann pedig államvizsga előtt állt. A veszteség nagyon megrázta a családot, de még összetartóbbá is kovácsolta őket.

Hévízi Róbert több területen kipróbálta magát, miután 1980-ban, a szarvasi Vajda Péter Gimnáziumban érettségizett. 1984-ben végzett Szarvason növénytermesztőként. Később vetőmag-termesztő szakmérnökként diplomázott. 1992-ben vállalkozni kezdett, majd falugazdászként kereste a kenyerét. 2008-ban a Békés Megyei Jókai Színház programirodájában dolgozott, majd vezette is azt. Később munkát vállalt a Békés Megyei Levéltárban. 1998 óta önkormányzati képviselő Békésszentandráson, 2014-ig kulturális referens volt, de 2006 és 2010 között a település alpolgármestereként is tevékenykedett. 2015. május elseje óta a Nemzeti Művelődési Intézet munkatársa.

FEKETE KATA a Nemzeti Művelődési Intézet Békés Megyei Irodájában módszertani referens.